

28 АПРЕЛ
ВӘ 1 МАЈ
БАЈРАМЛАРЫНЫЗ
МҮБАРӘК!

АЗӘРБАЙҶАН
Г А Д Ы Н Ы

№ 4, 1978

Анаден олмасын илгилни мунаски-батла

Енулла АГАЈЕВ

ГӨРӨМАНЛЫГ МОТИВЛӨР

Журналист өз жазычы кими кениш фвалитет көстөрүш, узун мундот «Азарбајчан пионер» гзетинин редактору олмуш Енулла Агајевин Азарбајчан ушаг нсрини икишка, фында хиджэти чохтур. О, ушаг эде-бијаты чөбөсине музгэте сурат-де чалышмыш, бутун исегад ва ба-чырыгыны бу сабага ыершишди.

Окун жаратчылгыны эи мубун, он апарычы мотивлери габрөманлыг-ди. Жазычы учун халт ва Ветон жо-лууда чашындан кезен, горхмаз, икид, мотин ипсаллар һөмишто ээи ва дог-ма олмуштур. Енулла Агајев өз эсэрлеринде белле ипсаллардан сөбөт ачмага, онларны бир-бирго охшаман-жан габрөманлыгыны төсир етмази чох сенир. Жазычыны габрөманлары мэнови чөбөтдөн жүксөк, ираде чө-бөдөн мөһкөм, јенилмөэ ва гүдрөтлөт адамлардыр, онларны һамысыны — бејујуну де, икчијини де жүксөк бир мөгсад ва бејук бир идеал бирлөшди-рнр.

Енулла Агајев эсэрлеринде тари-хи һадислери маргафи олмасына, табик, чанлы чыкысына чалышыр, һәр дөфе буна накл олур. Оуну габрөманлары арасында Азар-бајчан гызлары да чохтур. «Гочаг гыз» һекәјесиндеги Күллери муәлли-фин мөһәббәтлө јаратдыгы энрак, ди-рибаш, горхмаз, мөтин бир суратлар. Бу балача гызын гочагылыгына һей-ран галмагач мүмкүн дејил. Күллери охучууда дөрһал һуси-рөгөт ојадыр. Јахур «Һаммаја, һаммаја, һаммаја» ад-лы һекәјесиндеги Зүмрү ипгиләби

ише Јахмидан көмөк едир, Нориния Норимановла элаге сахлајыр, четни-дије дүшөндө горхмур, чөсарәтлө ва гөтәјјәтлә мубаризә апарыр, и таһ-дүхәли вәзијәтлөрдөн чыкмагы ба-чыяр. Жазычыны башга һекәјәләринде, хусусиәтә «Шопшаһар», «Гары-за рәсүлүликә», «Јагыш һаммакы» кими повестлеринде белле чөсур габ-рөманлары һөјятна кениш јер ве-рилмишдир. Һазырда Бејук Ветон му-һарибәси мөзәсуинде силсилә һекәјә-ләр јазын, чөбөдә оларкн көзлери илә көрдүкләрини умуилөшдирмак, онларны бир хатиро кими тәвәдди чы-ландырмаг истөгөн Енулла Агајевин бөди габрөманлары илә халыгымы-зын икид оглан ва гызларыдыр.

Жазычы өз эсэрлериндеги күнүмө көстөриләри, тәгдил олумага лајиг сурәтләрлә һагч ипслии жүксөк руһ-да төрбәјә едилмәсына күчлү төсир көстөрир. Нөчбә, хейрһаг, мөдәни бир кисан олан Енулла Агајевин он бејук мөгсад будур. О, бу мөгсад јолунда вар гүвәсийи эспиркөир, мөрд ва чөсур ипсалларын һөјятын-дан тәзә сөһифәләр ачмага төлөсир.

Т. МАҺМУД

Рассам К. һусејнов.

УШАГЛАРЫНЫЗА ОХУЈУН!

Көми

Јоруланда Лөвбөр сапар, Нонни кими Јырғаланар, Билмөз саһи, Билмөз ада, О динчөлөр Кој суларда, Көдөр ичә Узаг јера, Узаг-узаг Әлиалар, Туфан гопар, Јагыш дөјр, Күр далгалар Ону әјөр Тәпәләри Кәсар, бичәр, Дөһәләри Узуб көчәр.

Ләtif ВӘЛИЗАДӘ.

Сајмаг өјрөнир

Тәзә өјрөнир Гызым сајмагы, Тез-тез Јумулур Оуну бармагы. — Онда сабаһ Хатисов заводна көлөрсөн. — Икчи заводун Јерини де нишан ыерди. — Орада кимә дөсон ки, «мәни уста Һаммаз ләзизмәдә» Јерими сөнә билдирер. Инди исе мәи кетдим, Бу вәрәкәләр — о, пәнчәјини алтын-да квалитәтин бағламаны көстөрдү, — фәһлөләрә чатдырмайлажам...

Јумур төздөн О. бармагыны Бир көрәдизне Каш сајмагыны!

Гызым балача, Һажилии дејини кими туфан гонду, Бу туфан гаранлыг зулматин боғду, һәр төрәфдә иурду күнәшин көзгә-маншылар шафәсәриде бөрг вуран ал баргајлар далгаланды. Бу, илк ба-рәт, мөјдәси — уста Һаммаз, Туфан-нин, онлар кими бутун Јохуллерын һәсрәтинде олдурлары, уррунда мубә-ризә апардыгылары күн иди.

Камал ИСКӘНДӘР.

ТАРАНЛЫГ КЕЧӘНИН НУ

ШӘӘРИН Јухары мөһәлләсиндә де, ашагы мөһәлләсиндә де он ини Јашлы Туфан адлы га-рајаныг оглан Јахшы таныгырлар. Туфан арыг ва сыгы олмасына ба-мөвәјар гүвәтлө иди. Оуну вәрәјох бир улагы, кичи ири сөнәкни ва бу сөнәкларны гомгаг үчүн агазы јейлимиш, диблери дөлик-дөшин олмуш хурчуну варды.

Улаг да, сөнәкләр дә, хурчун да Туфана бир ил бундан габаг олмуш атасы Музәффер кишиден галмышды. Инди аиләнин бутун агырлыгы Туфан-нин сүмүкләри чыкымы арыг чийн-ләри үстүндә иди. Анасы, өзүндән ич-ки ики бөксәк ва бир гәрдишны онун газанычына көч дикмишдиләр.

Туфан һөр күч сүбә тәздән һөр ше-ји саһманә салды, шаһәрин Јухары һиссесинде «Туулар мөһәлләси» адлы илә машур олан Фарман гулусуна Јолларыр, ыһтатан-ыһтатан су чөкир, сөнәкчлери долдуруб улагын белин-дәжи хурчунун көзләринә гојурду. Шаһәрин судан корлут чөкөн мөһәл-ләлеринә үз туттурду.

Туфанын арыг, чылыз бөдөнине ба-халар тәвәчүбләнирдиләр. «Бу Ја-зы чарин гулудан сују нечә чөкир, ири, атыр сөнәкчлери, хурчунун көз-леринә нечә гојур?». Вә сөнәри де бу-нун чабында дәјирди: «Јетмиш ча-ны бөрк олар!».

Тулу үстә Јоллананда Туфан Јолу пијада кедрди. Балтүјүндә фикирлө-шәри: «Јохшудур, улаг Јазыгдыр, Јорулар...». Сөнәкчлери су илә долду-руб кери дөндәдә де улагын белина миширяди. Дејирди: «Бирдән улаг бүдрәјиб Јыкылар, сөнәкчләр сынар,

су дагылар. Онда мөн ва еләјәрәм? һансы газаныч сөнәкч аларам? Ахы, газанычмы ичи лаваша, бир кирәнәш шора ачмаг чатыр!».

Елә буна көрә де Туфан күчә ои дөһә ашына ба-мөвәјар кәлсә де, солгајын белине миширяди өзүнә рава билмирди.

Јол она узун калмасын дејә, Туфан чох вәхт күлөбәтини солмуш, бутала-ры позулмуш арагыныны көзүни үстүнә ендирди, улагын ардымча ал-дымлаја-аддымлаја додаглары ара-сында зүмүмә едирди. О, гурашды-рыб охудугу маһны илә зулмәт кечә-лери кими кечән эзаблы, үзүчү күзә-ранымдан шиһәјәләнирди. Бу маһны-ларда чансыкычы бир гуссә, ачы нә-дөр дөлујурду. Бөс — бу гаралыгын бир иурду сөнәри олмајачаг!» дејә өз-өзүндә соршурду. Јолдан отуб көнәләр исе Туфаным сенинчданми вә ја көрдәјими маһны охудуғуну билмирди.

Туфан күчәләрден кечир, даланла-ра баш чөкир, дөһәләрдә улагын икә-тасыны чөкәрәк, сүрәтлө чапан ара-балара, фәјтонларә јол верир, сонра јенә улагы сөләјиб дејирди: — Һә, јери көрүм!».

Бир сөнәр исе... һәмин сөнәр кү-нәш чыкмамышды. Јагыш Јагырды, Сөнәкчләрдинә ва бош јолларданмы Чурлар булангы су илә долу иди. На-валчалардан өтрафа јеникәсәг, көдөр-ди, ејинә заманда солут бир маһны Ја-һылырды. Јухарыларда «Туулар мөһәлләси»ндән узушагы ахыра-ларын сулар кетдикчә артыр, бәзи јер-дә көнарлары учуб дагылмыш сөнә-кчлери үстүнә галдырды.

Туфан һәмишәки кими улагы чул-

лады, сөнәкчлери хурчунун көзләри-нә гојуб, улагын белине ашырды. О, һөјәтдөн јеничә чөмиш, бир тин кет-мишди ки, атлы казакларын фыһта-рыгыны, солгајын да деңгә илдә ат на-лары гарыштыг сөсийн әшитди.

Туфан улагын нохтасыны чөкди. Назарләрини Јухары дөһәләрә айл-дирди. Елә бу вәхт бир кишини тин-дән чыкыб сүрәтлө узушагы гадчы-гыны көрдү. Киши она чатадида голту-гудыкка кичик бағламаны хурчунун көзүнә салды:

— Атлы казаклары адыр, бу күн һавә гараланда мөни елә бурада көз-ләрсөн... — деди вә чөлд гачыб солда-ны тәнә буруду.

Бир о гадар чөкәди ки, атлы ка-заклар көрүндүктөр. Онлар сүрәтлө чыгыб Туфанын јанындан кечәдә Је-кәтәр, ешимбөг назақ уцадан сорш-ду:

— Ај оглан, гәчән кишини көрдүң-мү?

Туфан чөлд диләнди: — Көрдүм, чөнаб, көрдүм... — һансы төрәфә кетди? Туфан өлини узадыб әкс төрәфи көстәрди:

— Велә кетди, дүз узушагы... Казаклар атларыны Туфаным көс-төрдјини төрәфә чапылар.

О күн Туфан бир нечә дөфә гују үстә кетди, сөнәкчлери су илә долду-руб шаһәрин ашагы мөһәлләлеринә јолланды. Атлы казакларын көзүндән јайнап киши исе фикириндән кетмәди. Туфан онун хурчунун көзүнә салды, бәз бағламаны чыб бахмага да чөсар-ет эламеди. Фикирләшди ки, «Һә-нетдир, әманәтә исе әл вурмазлар!».

РЛУ КҮНДҮЗҮ

Һава гаралар-гаралмаз Туфан шартлөшдиклери јердә кишини јолу-ну көзледи. Улагын нохтасыны теле-маһун, икәләрн көзләринә, солтун үзүнә бахды.

Туфан бу суаллара чөвә әхтарыр-ды ки, бир һәфәрин онун башы үстү-дөн:

— Салам, балача дост! — дејдијини әшитди.

Туфан өзәл бу сөздән диксини кими оладу. Дөрһал башына галдырыб баханда кишини таныды вә ајага галды:

— Салам, дејачан!

— Чоҗ саг ол, сан мөнә бејун кө-мәк еледин...

Туфан динмади. Она көрә динмади ки, кишиә нечә «бејун көмөк» елә-дијини билмирди.

— Адан нөдир, балама дост? — де-ја киши јенидан диләнди.

— Туфан.

— Ваһо!, Туфан! Бу на Јахшы ад-ды. Виз сөнилдә атлы казакларын да, онларын ағаларынын да башларында елә бир туфан гопарыг ки, өзләри де мәртәт галсынлар...

Сонра да төлөсик Туфандан сорш-ду: — Бөс мәним бағламан һансы?

— Хурчундадыр, дејачан, һеч әл-дә вурмамышам.